

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΑ ΦΥΛΑ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Κείμενο

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ (1919-2001)

Τα ψάθινα καπέλα [απόσπασμα]

Το ακόλουθο απόσπασμα προέρχεται από το μυθιστόρημα της Μαργαρίτας Λυμπεράκη Τα ψάθινα καπέλα, που κυκλοφόρησε το 1946, με θέμα την εφηβική καθημερινότητα τριών αδελφών, της Κατερίνας, της Ινφάντας και της Μαρίας, κατά τη διάρκεια τριών καλοκαιριών.

[...] Το σπίτι μας απείχε μισή ώρα πάνω κάτω απ' την Κηφισιά. Ήταν στο κάτω μέρος που είναι τα περιβόλια, στη μέση ενός κάμπου, κάπως μόνο του, αφού για να πας στο πιο κοντινό σπίτι, στου Παρήγορη του γιατρού, ήθελες δέκα λεπτά γεμάτα. «Να σου βγαίνει η πίστη με το ψώνιο», έλεγε η γριά μας υπηρέτρια η Ροδιά. Το 'χε χτίσει ο παππούς όπως το 'θελε· δωμάτια μεγάλα, τετράγωνα, ψηλοτάβανα, δυο τaráτσες όπου λιάζαμε τα καλαμπόκια κι ό,τι άλλο, σε ξεχωριστή οικοδομή το σπιτάκι του περβολάρη και παρακάτω ο στάβλος και τα κοτέτσια. Ιδιαίτερα είχε προσέξει τον κήπο - κι όχι μονάχα γιατί ήταν γεωπόνος, αλλά γιατί τ' αγαπούσε τα δέντρα. Τα φύτευε με τα χέρια του, τα μεγάλωνε σαν παιδιά, θυμότανε τις αρρώστιες τους, τους χιονιάδες που τα χτύπησαν, τους κακούς αέρηδες που λύγισαν τους κορμούς τους· και τα μπόλια τους θυμόταν, και τον καιρό που πρωτοκάρπισαν. «Τα δέντρα», έλεγε, «είναι ολάκερη η δημιουργία. Το ρίζωμα τους στη γη δείχνει πως όλα τα πλάσματα είναι δεμένα μεταξύ τους και με το Θεό». Και την άνοιξη ξαπλωνόταν κάτω απ' τη μηλιά του -η μηλίτσα του παππού, λέγαμε εμείς τα παιδιά- κι άκουγε τη βουή απ' τις μέλισσες που τρύπωναν στα λουλούδια της για να πάρουν τη χρυσή σκόνη.

Μου φαίνεται πως ο καημένος ο παππούς το χτήμα το 'χε για παρηγοριά. Γιατί είχε χάσει τη γιαγιά όταν η μητέρα κι η θεία Τερέζα ήτανε πέντε και επτά χρόνων. Δεν την είχε πάρει ο Χάρος. Ζωντανός την είχε πάρει, ένας μουσικός που πέρασε από την Αθήνα κι έδωσε δυο κοντσέρτα. Στο πρώτο η γιαγιά τον ερωτεύτηκε -γνωριστήκανε στο μεταξύ- κι ύστερα από το δεύτερο δεν άντεξε, έφυγε μαζί του. Ξένοι, βλέπεις, και ταιριάζανε. Γιατί κι η γιαγιά δεν ήταν από δω. Ήταν από την Πολωνία κι είχε μάτια πράσινα.

Απόρησα πολύ όταν η Ροδιά μου τα πρωτοφάνέρωσε όλα τούτα. Ήταν, θυμάμαι, βράδυ χειμωνιάτικο και καθόμαστε στην κουζίνα και βράζαμε γλυκοπατάτες. Γιαγιά να κάνει τέτοιο πράγμα - δε μου χωρούσε στο κεφάλι. Το 'πα στη Ροδιά. «Μα, κουτό», μου αποκρίθηκε, «τότε δεν ήτανε γιαγιά, αφού η μάνα σου κι η θεία Τερέζα ήτανε τόσες δα». Αλήθεια, τότε δεν ήτανε γιαγιά... «Δε μάθαμε ποτέ πού πήγε», είπε συνέχεια η Ροδιά. «Ποιος ξέρει τι να γίνεται, αν ζει... Ο παππούς ούτε να την ξανακούσει από τότε...»

Πραγματικά, κανείς δεν ανέφερε τ' όνομά της. Ούτε η μητέρα ούτε η θεία Τερέζα. Μόνο εμείς καμιά φορά τη σκεφτόμαστε -είχαμε ανακαλύψει και μια φωτογραφία της σε μια παλιά κονσόλα, Θεέ μου, τι όμορφη που ήταν...- και για να την ξεχωρίσουμε από την άλλη, τη μητέρα του πατέρα, που ήταν μια δέσποινα με άσπρα μαλλιά και πικραμένο χαμόγελο, ποιος ξέρει από τι ανεκπλήρωτους πόθους, τις λέγαμε γιαγιά κι η Πολωνέζα γιαγιά.

«Εγώ, τι να σας πω, τη θαυμάζω», τους είπα ένα απόγευμα που κουβεντιάζαμε γι' αυτήν ξαπλωμένες στα σάχια.

«Μπα;» έκανε αφηρημένα η Ινφάντα.

«Γιατί;» ρώτησε η Μαρία μ' ενδιαφέρον.

«Να, ήτανε γενναία. Να φύγει έτσι, μακριά απ' τον παππού...»

«Γενναίος είναι όποιος μένει», μ' έκοψε η Μαρία κι η Ινφάντα δεν είπε τίποτα πάνω σ' αυτό.

Μου φαίνεται πως η Μαρία είχε τότε δίκιο και πως εγώ μίλησα έτσι γιατί ήμουν μικρή. Αργότερα σκέφτηκα πως, για την Πολωνέζα γιαγιά, μακριά ήταν εδώ κι όχι εκεί.

Είχε βρέξει πολύ όλο το χειμώνα. Το δάσος μούσκευε και δεν πρόφτανε να στεγνώσει, τα πεσμένα φύλλα σάπιζαν, γίνονταν χώμα, και τούτο πάλι φύλλα καινούρια. Κι είχαν φυσήξει αέρηδες δυνατοί τα βράδια. Τόσο που να σαλεύουν οι κουρτίνες της τραπεζαρίας χωρίς να τις αγγίζει κανείς.

«Ποιος είναι;» ρωτούσε ο παππούς.

«Κανείς», απαντούσαμε.

«Μα κάποιος χτύπησε».

«Όχι», λέγαμε, «παράκουσες, παππού» κι αναστενάζαμε. [...]

Τα ψάθινα καπέλα, Αθήνα: Καστανιώτης, 2002

ΘΕΜΑ 2β

Ποιο θέμα αναδεικνύει η κουβέντα μεταξύ των τριών κοριτσιών του κειμένου και πώς ανταποκρίνεστε σε αυτό;

(10 μονάδες)

ΘΕΜΑ 3

Γράψτε στο ημερολόγιό σας, σε ένα κείμενο 150 περίπου λέξεων, τις σκέψεις σας για την Πολωνέζα γιαγιά των τριών κοριτσιών, χρησιμοποιώντας και στοιχεία του κειμένου ως υποστηρικτικό υλικό.

(40 μονάδες)